

ARQUITECTURA DO RENACEMENTO EN ITALIA

BRUNELLESCHI - CÚPULA DA CATEDRAL DE FLORENCIA (S. XV – QUATTROCENTO)

Concepto

Definición segundo CIUG

Planta de cruz latina

Tipo de planta arquitectónica na que a nave principal se cruza con outra transversal máis curta, formando unha cruz co brazo inferior máis longo.

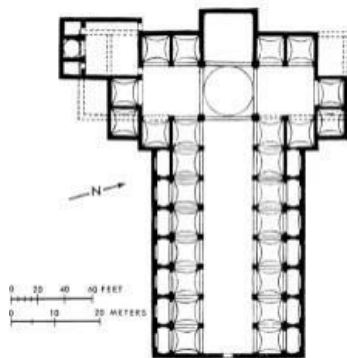
Ábsida

Espazo semicircular ou poligonal situado na cabeceira dunha igrexa, normalmente detrás do altar maior.

Cúpula

Elemento arquitectónico de cuberta con forma semiesférica que se apoia sobre unha base circular ou poligonal.

BRUNELLESCHI - IGREXA DE SAN LORENZO DE FLORENCIA (S. XV).

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.

Planta de cruz latina

Planta arquitectónica na que a nave principal se cruza con outra transversal máis curta, formando unha cruz co brazo inferior máis longo.

Arco de medio punto

Arco semicircular que describe media circunferencia. É característico da arquitectura romana e románica.

Capitel corintio

Parte superior da columna decorada con follas de acanto e volutas. É o máis ornamentado dos capiteles clásicos.

Ábsida

Espazo semicircular ou poligonal situado na cabeceira dunha igrexa, normalmente detrás do altar maior.

Cúpula

Elemento arquitectónico de cuberta con forma semiesférica que se apoia sobre unha base circular

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Columna	ou poligonal.
Base	Elemento vertical de soporte, xeralmente cilíndrico, composto por base, fuste e capitel.

MICHELOZZO – PAZO MEDICI-RICARDI (S. XV).

DETALLE CORNIXA E MÉNSULAS

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.
Aparello almofadado	Tipo de aparello de cantería no que os sillares teñen a parte vista abultada ou rebaixada, con forma de almofada.
Arco de medio punto	Arco semicircular que describe media circunferencia. É característico da arquitectura romana e románica.
Doela	Cada unha das pezas que forman un arco, dispostas radialmente.
Clave dun arco	Doela central dun arco, situada no punto máis alto, que pecha e estabiliza a estrutura.
Cornixa	Elemento arquitectónico horizontal que remata a parte superior dun muro ou edificio, frecuentemente decorativo.
Ménsula	Peza saliente dun muro que serve de apoio a outro elemento arquitectónico, como balcóns, arcos ou cornixas.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

BRAMANTE – SAN PIETRO IN MONTORIO (ROMA) (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.
Plan central	Planta arquitectónica na que os espazos se organizan arredor dun punto central, normalmente circular, cuadrado ou poligonal.
Cúpula	Elemento arquitectónico de cuberta con forma semiesférica que se apoia sobre unha base circular ou poligonal.
Friso	Parte intermedia do entaboamento clásico, situada entre o arquitrabe e a cornixa, que pode estar decorada con relevos.
Fuste	Parte vertical e alongada da columna situada entre a base e o capitel. Pode ser liso ou estriado.
Columna	Elemento vertical de soporte, xeralmente cilíndrico, composto por base, fuste e capitel.
Base	Parte inferior da columna sobre a que se apoia o fuste. Pode ser simple ou decorada segundo o estilo.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

MIGUEL ANXO – CÚPULA DE SAN PEDRO DO VATICANO (ROMA) (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

- Estilo** Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.
- Cúpula** Elemento arquitectónico de cuberta con forma semiesférica que se apoia sobre unha base circular ou poligonal.
- Columna** Elemento vertical de soporte, xeralmente cilíndrico, composto por base, fuste e capitel.
- Base** Parte inferior da columna sobre a que se apoia o fuste. Pode ser simple ou decorada segundo o estilo.

VIGNOLA - EL GESÚ DE ROMA (FACHADA) (S. XVI, MANIERISMO)

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.
Capitel corintio	Parte superior da columna decorada con follas de acanto e volutas. É o máis ornamentado dos capiteles clásicos.
Fuste	Parte vertical e alongada da columna situada entre a base e o capitel. Pode ser liso ou estriado.
Base	Parte inferior da columna sobre a que se apoia o fuste. Pode ser simple ou decorada segundo o estilo.
Columna	Elemento vertical de soporte, xeralmente cilíndrico, composto por base, fuste e capitel.
Pilastra	Elemento arquitectónico vertical, adosado ao muro, de forma similar á columna pero sen función estrutural.
Tímpano	Espazo triangular delimitado polo lintel e as vertentes dun frontón, normalmente decorado con relevos.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

ANDREA PALLADIO – VILLA ROTONDA EN VICENZA (S. XVI, MANIERISMO)

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.
Plan central	Planta arquitectónica na que os espazos se organizan arredor dun punto central, normalmente circular, cuadrado ou poligonal.
Cúpula	Elemento arquitectónico de cuberta con forma semiesférica que se apoia sobre unha base circular ou poligonal.
Capitel xónico	Capitel clásico caracterizado por dúas volutas laterais en espiral. É máis sobrio ca o corintio e máis decorativo ca o dórico.
Fuste	Parte vertical e alongada da columna situada entre a base e o capitel. Pode ser liso ou estriado.
Base	Parte inferior da columna sobre a que se apoia o fuste. Pode ser simple ou decorada segundo o estilo.
Arco de medio punto	Arco semicircular que describe media circunferencia. É característico da arquitectura romana e románica.
Tímpano	Espazo triangular delimitado polo lintel e as vertentes dun frontón, normalmente decorado con relevos.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

PINTURA DO RENACEMENTO EN ITALIA

MASACCIO – O TRIBUTO (Capela Brancacci – Florencia) (S. XV, QUATTROCENTO)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas.

Iconografía (cristiá)

Estudo e interpretación dos temas e símbolos representados na arte, especialmente os de contido relixioso cristián.

Perspectiva lineal

Técnica de representación espacial que utiliza liñas converxentes cara a un ou varios puntos de fuga para crear a ilusión de profundidade.

LEONARDO DA VINCI - A VIRXE DAS ROCHAS E A GIOCONDA (S. XVI, CINQUECENTO)

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

Obra	Estilo	Iconografía (cristiá)	Perspectiva aérea	Sfumato	Retrato
A Virxe das Rochas	Renacemento italiano	Representación da Virxe María, o neno Xesús, san Xoán Bautista e o anxo Uriel	Uso de planos superpostos e degradación tonal para crear profundidade atmosférica	Técnica de contornos difuminados que funde figuras e paisaxe nun ambiente misterioso	Non é un retrato individual, senón unha escena relixiosa grupal
A Gioconda	Renacemento italiano	Non aplica: é unha obra profana	Paisaxe difusa ao fondo, con degradación tonal que suxire distancia	Contornos suaves, transicións tonais sutís e atmosfera vaporosa	Retrato de Lisa Gherardini, esposa de Francesco del Giocondo

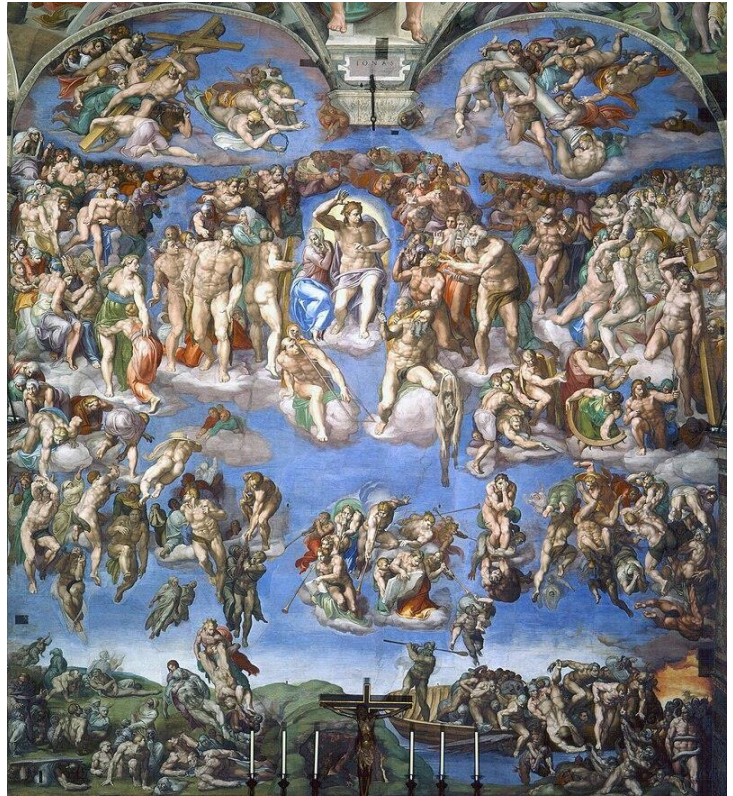
RAFAEL- A ESCOLA DE ATENAS (Estancias Vaticanas, Roma) (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto	Definición segundo CIUG e fontes académicas
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Perspectiva lineal	Técnica de representación espacial que utiliza liñas converxentes cara a un ou varios puntos de fuga para crear a ilusión de profundidade nun plano bidimensional.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

MIGUEL ANJO - BÓVEDA E ALTAR DA CAPELA SIXTINA, ROMA (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto	Definición segundo CIUG e fontes académicas
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Iconografía (cristiá)	Estudo dos símbolos, figuras e escenas que representan contidos relixiosos cristiáns, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e artísticas.

TIZIANO - O RETRATO DE CARLOS V NA BATALLA DE MÜHLBERG (S. XVI, PINTURA VENECIANA)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Retrato

Representación artística dunha persoa, normalmente centrada na súa fisionomía e expresión, que pode ter función conmemorativa, simbólica ou psicolóxica.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

TIZIANO - A VENUS DE URBINO (S. XVI, PINTURA VENECIANA)

Concepto

Definición segundo CIUG e fontes académicas

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

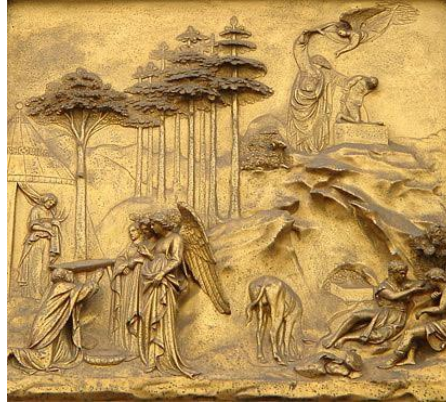
Iconografía (mitolóxica)

Estudo dos temas, personaxes e símbolos da mitoloxía clásica (grega e romana) representados na arte, como deuses, heroes, monstros ou escenas míticas, interpretados segundo fontes literarias e tradicións visuais.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

ESCULTURA DO RENACEMENTO EN ITALIA

GHIBERTI – PORTAS DO PARAÍSO, BAPTISTERIO DE FLORENCIA (S. XV, CUATTROCENTO)

Concepto	Definición segundo CIUG e fontes académicas
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Iconografía (cristiá)	Estudo dos símbolos, figuras e escenas que representan contidos relixiosos cristiáns, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e artísticas.
Relevo aplastado (schiacciato)	Técnica escultórica renacentista que consiste en realizar relevos extremadamente planos, case pictóricos, para suxerir profundidade mediante gradacións de relevo e claroscuro. Foi desenvolvida por Donatello.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

DONATELLO - DAVID (S. XV, CUATTROCENTO)

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Iconografía	Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte, interpretados segundo tradicións relixiosas, mitolóxicas ou culturais.
Escultura de vulto redondo	Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

DONATELLO – CONDOTIERO GATTAMELATA (S. XV, CUATTROCENTO)

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Escultura de vulto redondo	Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.
Estatua ecuestre	Representación escultórica dun personaxe montado a cabalo, con función conmemorativa, simbólica ou política.
Retrato	Representación artística dunha persoa, normalmente centrada na súa fisionomía e expresión, que pode ter función conmemorativa, simbólica ou psicolóxica.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

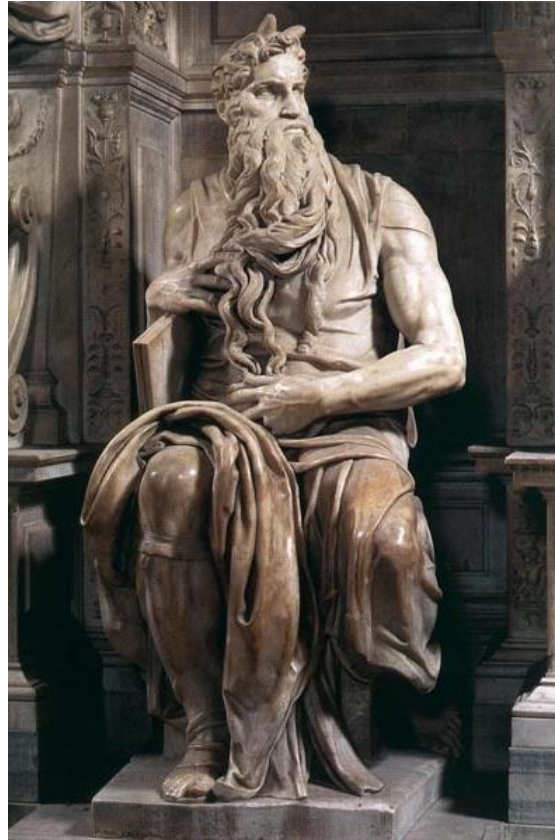
MIGUEL ANJO – PIEDADE DO VATICANO (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Iconografía (cristiá)	Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.
Escultura de vulto redondo	Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

MIGUEL ANJO – DAVID E MOISÉS (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Iconografía (cristiá)

Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.

Escultura de vulto redondo

Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

MIGUEL ANJO – SEPULCROS DE GIULIANO E LORENZO DE MEDICI (S. XVI, CINQUECENTO)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

**Iconografía
(alegorías)**

Estudo dos símbolos e figuras que representan ideas abstractas (como a Xustiza, a Virtude, a Morte ou a Fama), frecuentemente personificadas mediante atributos recoñecibles.

Pilastra

Elemento arquitectónico vertical, adosado ao muro, de forma similar á columna pero sen función estrutural.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

CELLINI (PERSEO COA CABEZA DE MEDUSA)

GIAMBOLOGNA (RAPTO DAS SABINAS) (S. XVI, MANIERISMO)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Iconografía (mitolóxica)

Estudo dos temas, personaxes e símbolos da mitoloxía clásica (grega e romana) representados na arte, como deuses, heroes, monstros ou escenas míticas, interpretados segundo fontes literarias e tradicións visuais.

Escultura de vulto redondo

Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

Liña serpentínica

Recurso compositivo que describe unha figura en movemento helicoidal ou en espiral, xerando dinamismo e tensión. É característica do Manierismo e do Barroco, como se aprecia en obras de Miguel Ángel.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

RENACEMENTO EN ESPAÑA

ENRIQUE EGÁS. Hostal dos Reis Católicos (XVI)

RODRIGO GIL DE HONTAÑÓN. Colexio Maior San Ildefonso (XVI)

IMAXE DA ESQUERDA:

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Iconografía (cristiá)

Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.

Arco de medio punto

Arco semicircular que describe media circunferencia. É característico da arquitectura romana e románica, e mantense en estilos posteriores como o plateresco.

Friso

Banda horizontal situada entre o arquitrabe e a cornixa, que pode estar decorada con relevos, inscricións ou motivos ornamentais.

Pilastra

Elemento arquitectónico vertical, adosado ao muro, de forma similar á columna pero sen función estrutural.

Cornixa

Remate superior dun entaboamento ou dunha fachada, que sobresaie e pode estar decorado con molduras. Ten función estética e de protección.

IMAXE DA DEREITA:

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Iconografía (cristiá)

Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.

Arco de medio punto

Arco semicircular que describe media circunferencia. É característico da arquitectura romana e románica, e mantense en estilos posteriores como o plateresco e o renacemento.

Capitel xónico

Capitel clásico caracterizado por dúas volutas laterais en espiral. É máis sobrio ca o corintio e máis decorativo ca o dórico.

Ménsula

Elemento arquitectónico saliente que serve de soporte a outros elementos superiores, como balcóns, cornixas ou esculturas. Pode estar decorada.

Pilastra

Elemento arquitectónico vertical, adosado ao muro, de forma similar á columna pero sen función estrutural.

Tímpano

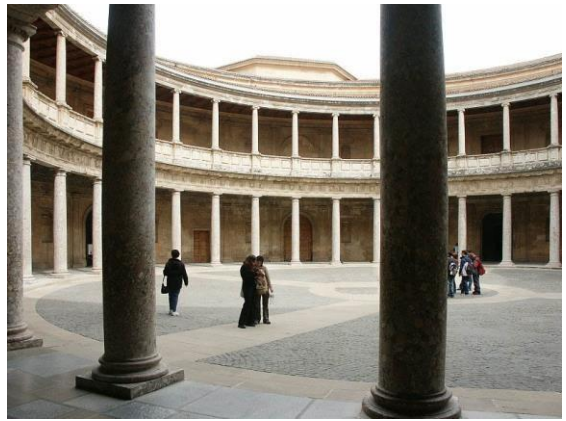
Espazo triangular delimitado polo lintel e as vertentes dun frontón, normalmente decorado con

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

relevos ou inscricións.

PEDRO MACHUCA. PAZO DE CARLOS V NA ALHAMBRA DE GRANADA (S. XVI)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Plan central

Planta arquitectónica na que os espazos se organizan arredor dun punto central, normalmente circular, cuadrado ou poligonal.

**Aparello
almofadado**

Técnica construtiva que utiliza bloques de pedra con fronte abombada ou rebaixada, xerando un efecto decorativo e volumétrico.

Columna

Elemento vertical de soporte, xeralmente cilíndrico, composto por basa, fuste e capitel.

Fuste

Parte vertical e alongada da columna situada entre a basa e o capitel. Pode ser liso ou estriado.

Basa

Parte inferior da columna sobre a que se apoia o fuste. Pode ser simple ou decorada segundo o estilo.

Pilastra

Elemento arquitectónico vertical, adosado ao muro, de forma similar á columna pero sen función estrutural.

Tímpano

Espazo triangular delimitado polo lintel e as vertentes dun frontón, normalmente decorado con relevos ou inscricións.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

JUAN DE HERRERA- SAN LORENZO DO ESCORIAL (S. XVI)

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Iconografía (cristiá)	Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.
Cúpula	Elemento arquitectónico de cuberta con forma semiesférica que se apoia sobre unha base circular ou poligonal.
Columna	Elemento vertical de soporte, xeralmente cilíndrico, composto por base, fuste e capitel.
Base	Parte inferior da columna sobre a que se apoia o fuste. Pode ser simple ou decorada segundo o estilo.
Tímpano	Espazo triangular delimitado polo lintel e as vertentes dun frontón, normalmente decorado con relevos ou inscricións.
Capitel xónico	Capitel clásico caracterizado por dúas volutas laterais en espiral. É máis sobrio ca o corintio e máis decorativo ca o dórico.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

JUAN DE JUNI –SANTO ENTERRO E A VIRXE DOS COITELOS (S.XVI)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Iconografía (cristiá)

Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.

Escultura de vulto redondo

Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

LEÓN E POMPEIO LEONI – GRUPOS FUNERARIOS DE CARLOS V E FILIPE II (Mosteiro do Escorial) (S.XVI)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Escultura de vulto redondo

Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

Retrato

Representación artística dunha persoa, normalmente centrada na súa fisionomía e expresión, que pode ter función conmemorativa, simbólica ou psicolóxica.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

ALONSO BERRUGUETE – SACRIFICIO DE ISAAC E SAN SEBASTIÁN (S.XVI)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

Iconografía (cristiá)

Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.

Escultura de vulto redondo

Escultura tridimensional que pode ser observada desde todos os ángulos, sen estar adosada a ningún fondo ou muro.

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

O GRECO – O MARTIRIO DE SAN MAURICIO E A ADORACIÓN DOS PASTORES (S.XVI)

Concepto

Definición segundo CIUG (PAU 2026)

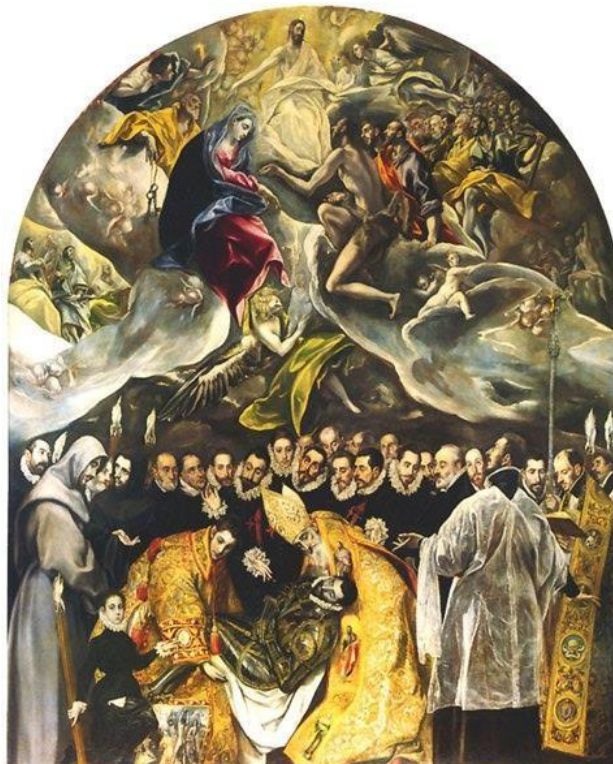
Estilo

Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.

**Iconografía
(cristiá)**

Estudo dos temas, símbolos e figuras representadas na arte relixiosa cristiá, como a Virxe, Cristo, santos, martirios ou episodios bíblicos, interpretados segundo tradicións teolóxicas e visuais.

O GRECO – O ENTERRO DO CONDE DE ORGAZ (S.XVI)

CONCEPTOS ARTÍSTICOS: RENACEMENTO

Concepto	Definición segundo CIUG (PAU 2026)
Estilo	Conxunto de características formais que permiten identificar unha obra ou grupo de obras artísticas, asociadas a unha época, autor ou movemento.
Iconografía cristiá (parte celestial)	Representación simbólica do ámbito divino na arte relixiosa cristiá, normalmente situada na parte superior da composición. Inclúe a figura de Deus Pai, Cristo en gloria, o Espírito Santo, anxos, serafíns, santos en éxtase ou a Virxe en Asunción, transmitindo transcendencia, salvación e espiritualidade.